

Motion till riksdagen 2010/11:Sf362

av **Tomas Eneroth m.fl. (S)**

Ekonomisk familjepolitik

Förslag till riksdagsbeslut

1. Riksdagen beslutar om ett nytt politiskt mål för politikområdet Ekonomisk familjepolitik.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om en solidarisk välfärd med tydliga principer för omfördelning.
3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att avskaffa det kommunala vårdnadsbidraget.
4. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om möjligheten för båda föräldrarna att ta ut föräldrapenning samtidigt under barnets första månad.
5. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om ett stegvis höjt tak till 10 prisbasbelopp i den tillfälliga föräldrapenningen och havandeskapspenningen.
6. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att ta bort skyldigheten för förskole- och skolpersonal att administrera ett intyg som berättigar föräldern till tillfällig föräldrapenning vid vård av sjukt barn.
7. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om barnbidrag.
8. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om delat barnbidrag.
9. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om ekonomiskt utsatta barn.
10. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om höjt underhållsstöd.
11. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om studerande med barn.¹
12. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om barn med behov av särskilt stöd och om vårdbidraget.

Fel! Okänt namn på

13. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om en översyn av bostadsbidragen som ett bostadspolitiskt och familjepolitiskt instrument.

¹ Yrkande 11 hänvisat till UbU.

Varje barns bästa för Sveriges föräldrar och barn

Ett Sverige med framtidstro och hopp. Ett land med trygghet i vardagen där varje barn nyfiskt kan möta framtiden som ett äventyr om hörnet. Ett land där föräldrar kan känna sig värdefulla i familjen och i sitt arbete. Ett land där livet går ihop.

Så ser inte Sverige ut i dag. En borgerlig regering har ändrat villkoren för Sveriges föräldrar och barn. Trygghet i vardagen är inte alla förunnat. Sverige är i dag ett land där klyftorna medvetet tillåts att öka. En del föräldrar har fått mer pengar i plånboken medan andra föräldrar har fått se det ekonomiska utrymmet krympa. De som har råd kan inte längre bidra till vårt gemensamma som tidigare. Samtidigt har föräldrar som drabbats av sjukdom eller arbetslöshet svårare än någonsin att få ekonomin att gå ihop.

I vårt Sverige ska varje barn, oavsett föräldrar, kunna nå sina drömmars mål. Det är ett Sverige som byggs utifrån att vi alla tjänar på rättvisa. Våra gemensamma pengar ska inte slumpas bort utan varje skattekrona som användas så effektivt som möjligt. Vi vill se en familjepolitik som bidrar till generellt goda uppväxtvillkor för varje barn och att föräldrar inte ska behöva välja mellan föräldraskap och förvärvsarbete. Det är en politik som med solidarisk omfördelning bidrar till både social och ekonomisk utjämning. Det är ett välfärdsland som gör det lätt att vara solidarisk, ett land som anstränger sig för att varje förälder ska kunna få livet att gå ihop.

Vi vill fortsätta att utveckla den familjepolitiska modell som vi har i Sverige. Vi är beredda att utveckla och ompröva när vi märker att det behövs. Många barn växer upp i familjer där resurser, sociala nätverk, språksäkerhet och många valmöjligheter är självklarheter. I vårt välfärdsland är det självklart att politiken har ett ansvar för att ge möjligheter också till de barn som föds till sämre villkor. FN:s barnkonvention gäller och måste avspeglas i politiken på alla områden. Det ska också vara så att vi i tider av ekonomisk kris och nedgång tar ett gemensamt ansvar för att skydda barnen mot krisens effekter. Så borde ske också i dag. I stället driver arbetslöshet och utslagning allt fler barn över fattigdomsgränsen. Barnfattigdomen har ökat i Sverige från 8 % 2006 till 12 % 2009. För barn till ensamstående är ökningen än mer markant: från 15 till 27 %. Detta är helt oacceptabelt. Målet måste vara att inga barn ska behöva växa upp fattiga i ett välfärdssamhälle.

En modern familjepolitik för barnets bästa måste utgå från vardagen som dagens föräldrar lever i. Det handlar om orimliga krav och ojämlig ansvarsfördelning. Sverige behöver en politik och en välfärdsmodell som kan svara upp till de värderingar och attityder som dagens unga föräldrar har. Den generella välfärden är mycket viktig för familjer med barn, liksom de generella stöden, såsom barnbidraget, i syfte att utjämna skillnaderna mellan familjer med barn och familjer utan barn.

Många föräldrars vardag präglas av den ständiga kampen mot tiden. Man ska helst prestera på jobbet, vara vältränad, socialt framgångsrik, ständigt uppdaterad och ha fint hemma – och samtidigt vara en närvarande och trygg

Fel! Okänt namn på

förälder. Inte sällan kolliderar stress och övertid på jobbet, eller bara arbetstiderna i sig, med dagishämtning, läxläsning, matlagning, föräldramöten eller fotbollsträning. Det behöver bli lättare för den moderna familjen att få livet att gå ihop och tiden att räcka till.

Barnfamiljer är därutöver väldigt olika, nu mer än någonsin. Mer än var femte barn växer upp i en annan familjekonstellation än den med sina biologiska föräldrar. Sverige är fullt av bonusbarn, varannanveckaspappor, regnbågsfamiljer, ensamstående föräldrar och barn med syskon i andra familjer. Det kräver att en del regler ses över och moderniseras. Barns livsvillkor präglas av samma orättvisor, klassklyftor och brist på jämställdhet som finns i samhället i stort. För barnens skull behövs en familjepolitik som stöder barnfamiljer generellt men också en familjepolitik med kompensatoriska inslag som tar hänsyn till familjer med särskilt utsatt situation.

Regeringens familjepolitik är ett tydligt avsteg från en familjepolitisk modell som sätter föräldrar och barn främst. Barnfamiljer har fått känna av tuffare villkor, inte bara genom besparingar i de familjepolitiska stöden, utan också genom en borgerlig ovilja att lyssna till behov om en tillgänglig barnomsorg av god kvalitet. I stället har en familjepolitik med dåtiden som förebild klubbats igenom. Tydligast märks detta genom införandet av ett kommunalt vårdnadsbidrag enligt gamla hemmafruideal.

Även om barnfamiljer är olika vill de allra flesta försörja sig genom att båda föräldrarna har inkomster från arbete. Grunden för den svenska välfärdsmodellen har under en lång tid varit arbetslinjen. Med den som grund ska systemen underlätta för den enskilda individen att klara sin egen försörjning. Arbete handlar om både skyldigheter och rättigheter. I ett samhälle med höga välfärdsambitioner är arbete en förutsättning. Då krävs att så många som möjligt förvärvsarbetar. Vi socialdemokrater tänker inte överge arbetslinjen som grundläggande princip. Den är nödvändig för att klara välfärden, och för mäns och kvinnors lika möjligheter till ekonomisk självständighet.

Vi behöver göra pappa med barn och mamma med jobb. Barns rätt till båda sina föräldrar förutsätter ett jämställt arbetsliv och ett jämställt familjeliv.

Politikområdet Ekonomisk familjepolitik

Vi vill föreslå riksdagen att målet för politikområdet Ekonomisk familjepolitik ska fastställas till att skillnaderna i de ekonomiska villkoren mellan familjer med och utan barn ska minska inom ramen för den generella välfärden. Målet har god överensstämmelse med de principer utifrån vilka politikområdet är uppbyggt. För ett välfärdsland med ambitioner kan knappast signalen att barn ska vara en ekonomisk börda vara rimlig. En solidarisk omfördelning mellan dem som har och inte har barn är en viktig del i vår generella välfärd. På motsvarande sätt är en solidarisk utjämning av risker och kostnader mellan generationer, mellan arbetande och arbetslösa, mellan sjuka och friska viktiga inslag i vår trygghetsmodell.

Sedan 2008 gäller målet att den ekonomiska familjepolitiken ska bidra till förbättrade förutsättningar för en god ekonomisk levnadsstandard för alla barnfamiljer. Regeringen har också beskrivit att det nya målet betonar förutsättningarna snarare än utfallet och en viss acceptans för att utfallet inte alltid blir detsamma för alla familjer. Vi motsätter oss en utveckling där klyftor medvetet tillåts öka mellan familjer med barn och övriga grupper i samhället.

Avskaffa vårdnadsbidraget

Inget annat land i världen lägger mer pengar på att föräldrar ska kunna vara hemma med sina barn. Den svenska föräldraförsäkringen är världsunik. Därför ska föräldraförsäkringen värnas eftersom den ger verklig tid med de små barnen. Föräldraförsäkringens utformning med ersättning enligt inkomstbortfallsprincipen gör det möjligt att lämna sitt arbete för en tid, för att vara hemma med de små barnen. Föräldraförsäkringen stöder föräldraskap och förvärvsarbete för både kvinnor och män.

Vårdnadsbidraget är ett systemskifte med ett tydligt avsteg från tvåförsörjarmodellen. Vårdnadsbidraget understöder en familjepolitik där kvinnor tar hand om barnen och männen om jobbet. Vårdnadsbidraget innebär att de barn som bäst behöver förskolan, till exempel för sin språkutveckling, förhindras att delta i förskolans pedagogiska verksamhet. Vårdnadsbidraget bidrar till en ökad segregation.

Ingen som i dag jobbar och behöver hela sin lön har råd att ersätta lönen med ett vårdnadsbidrag på 3 000 kr. Därför är vårdnadsbidraget en kvinnofälla. Det är i huvudsak kvinnor som kommer att vara hemma med barnen till så låg ersättning att de inte kan försörja sig. De blir helt beroende av sina mäns goda vilja. Det kommer alla kvinnor att få känna av på arbetsmarknaden, i fler osäkra anställningar, i sämre löner och sämre karriärmöjligheter. Därför ska vårdnadsbidraget avskaffas.

Det är få män som klarar av att vara produktiva för två. Därför är också män förlorare på ökad ojämställdhet. De kommer att få känna av en ökad press att jobba ännu mer, prestera än bättre för att duga som familjeförsörjare. De kommer att få betala i mindre tid med sina barn. Därför ska vårdnadsbidraget avskaffas.

Det är barnen som är förlorare när borgerlig familjepolitik nu ger bidrag till dem som inte använder den svenska förskolan med läroplan och välutbildad personal. Det är barnens egen rätt till förskola och möjlighet att utvecklas och växa tillsammans med andra barn som åsidosätts. Det är barnens trygghet i att ha fler vuxna omkring sig som ifrågasätts. Kärnfrågan handlar om vad våra skattepengar ska användas till. Varje krona som kommunerna satsar på ett vårdnadsbidrag för de få som drömmer om en offentligt finansierad hemmafrutillvaro, eller för dem som väljer bort förskolan, är en krona mindre till välutbildad personal, personalutbildning, pedagogisk verksamhet och lokaler i den gemensamt finansierade förskolan. Därför ska vårdnadsbidraget avskaffas.

Fel! Okänt namn på

Vi tänker inte överge arbetslinjen som en grundläggande princip. Den är nödvändig för att klara välfärden och för mäns och kvinnors lika möjligheter till ekonomisk självständighet. Den är nödvändig för barns trygghet. Tvärtom ser vi i dag behov av en ny och förstärkt arbetslinje som bör ligga till grund för kommande familjepolitiska reformer. Vårdnadsbidraget verkar i helt motsatt riktning.

Investera i mer jämställdhet

Vi är beredda att utveckla fler förslag baserade på Föräldraförsäkringsutredningen för att knyta en större del av föräldraförsäkringen till respektive förälder. Det är fortfarande mammor som bär huvuddelen av arbetet med hem och barn och som tar huvudansvaret när barnen är sjuka eller i relationerna till förskola och skola. Det är mammor som går ned i arbetstid när barnen är små, och det är fortfarande bara 21 % av föräldraförsäkringen som tas ut av papporna. Allt detta slår direkt på alla kvinnors möjligheter i arbetslivet och på mäns roll i familjen. Mammorna har svagare löneutveckling som följer med långt efter det att barnen var små. De många deltiderna ger henne lägre lön, sämre pension och en svagare ställning i arbetslivet. Huvudansvaret för arbetet med barnen gör att många arbetsgivare betraktar alla kvinnor som osäker arbetskraft. Pappan ses inte som förstahandsförälder. Han förminskas i sin roll som pappa och i sin vikt för barnen. Allt fler pappor vill vara närvarande pappor i sina barns vardag, men de möts inte sällan av medvetna och omedvetna hinder från sin omgivning. Menar vi allvar med att barn har rätt till båda sina föräldrar är målet tydligt. Vi socialdemokrater vill ha ett jämställt uttag av föräldraförsäkringen.

Föräldrautbildning med jämställdhetsprofil

För att ytterligare stödja föräldrar i de möjligheter som finns i att dela ansvaret för de små barnen under föräldraledigheten vill vi utveckla föräldrautbildningen så att den har en tydlig jämställdhetsprofil över hela landet. Det är i det individuella mötet mellan föräldrar och personal på bvc, mödravården, Försäkringskassan och socialtjänsten som information och kunskap om attityder till jämställdhet och genus har betydelse. Därför behöver också kunskaperna öka om jämställdhet och genus hos de personalgrupper som möter föräldrar.

En gemensam månad

Vi vill inom ramen för föräldraförsäkringen ge möjlighet för bägge föräldrarna att vara hemma samtidigt den första månaden efter barnets födelse. Vi ser flera fördelar med att öka pappornas möjlighet att delta i omvårdnaden av

barnet redan från start. Det skulle dels stärka banden mellan barn och far, dels skulle pappans tidiga delaktighet innebära en betydande avlastning för mamman den första tiden efter förlossningen. Genom att införa möjligheten för båda föräldrarna att ta ut föräldrapenning samtidigt under barnets första månad underlättas den första tiden hemma. Det är en välkommen reform som är viktig för barnen och sätter fokus på pappors roll i familjen.

Ett föräldravänligt arbetsliv

Den som mår bra som förälder och får livet att gå ihop blir också en effektiv medarbetare. Det hänger ihop. Men långt ifrån alla får i dag vardagen att gå ihop. Trots en förstärkt föräldraledighetslag vittnar föräldrar om kränkning och diskriminering i arbetslivet. Alltför många känner stress och press och slits ut på sina arbetsplatser. Det är inte heller ovanligt att familjer glider isär just för att kraven blir övermäktiga. I kampen om att få ihop kraven i arbetslivet med rollen som förälder, sambo eller make/maka drivs allt fler till ohälsa. Kvinnors ohälsa är här särskilt utmärkande.

Vi vill ha ett mer tillåtande och flexibelt arbetsliv som bygger på flexibla arbetstider ur ett arbetstagar- och föräldraperspektiv. Det är en absolut förutsättning för att öka pappors uttag av föräldrapenningdagar. Därför tror vi på att utveckla arbetet med jämställdhetsplaner på arbetsplatserna och ett förstärkt arbetsmiljöarbete som bland annat tar utgångspunkt i småbarnsföräldrars vardag. Vi är också övertygade om att mer inflytande över arbetstiden är ett viktigt steg på vägen.

En absolut förutsättning för att kunna kombinera föräldraskap och förvärvsarbete är en väl utbyggd förskola. Vi socialdemokrater är aldrig nöjda med att bara ha barnpassning. Vi vill ha en förskola med hög kvalitet som är till för barnen. Barnfamiljer har olika villkor. Familjepolitikens uppgift är att stödja föräldrar och familjer i olika sammanhang och konstellationer. I ett förändrat arbetsliv måste också barnomsorgen möta de behov som föräldrar har för att få ihop vardagen med barn och jobb. Vi vill öka tillgången på barnomsorg på kvällar, helger och nätter.

Mer tid med barnen

Efter föräldraledigheten börjar den riktiga vardagen för småbarnsfamiljen. Många föräldrar tycker att det är skönt att komma tillbaka i arbete men känner samtidigt stress över att inte få vara med sitt barn. Vi ser behov av att föräldrar får mer tid med barnen. Många föräldrar efterfrågar också fler korta perioder av sammanhängande tid med barnen utan att för den skull permanent gå ned i arbetstid, vara helt föräldralediga på nytt eller vara helt borta från arbetsmarknaden. Vi vill därför göra föräldraförsäkringen mer flexibel (inom ramen för dagens försäkring) så att man kan använda den för att få mer tid med barnen – ända upp till 16 års ålder.

Fel! Okänt namn

Bättre stöd till gravida och nyblivna föräldrar

Möjligheten för gravida att gå hem vid fysiskt ansträngande arbeten, eller när ens arbetsförmåga är nedsatt, är viktig och bidrar till att många kvinnor klarar sig oskadda genom graviditeten samt minskar risken för att barnet lider skada. Dessvärre har tillämpningen av reglerna långt ifrån alltid uppfyllt kraven om en rättssäker likabehandling. Bristen har framför allt berott på att Försäkringskassans bedömningar skiljer sig mellan olika orter och regioner. Vi förutsätter därför att regeringen följer upp detta samt att Försäkringskassans pågående arbete för att öka likabehandlingen och rättssäkerheten i socialförsäkringarna även fäster uppmärksamhet vid detta problem.

Ändå tror vi att det inte räcker. Vi vill få bort synen på graviditet som ett sjukdomstillstånd snarare än något naturligt. Statistiken säger oss att besvär under graviditeten är vanligt. Här har arbetslivet ett viktigt ansvar att kunna erbjuda sjysta arbetsvillkor och god arbetsmiljö. I dag kan den som är gravid begära att bli omplacerad eller få havandeskapspenning 60 dagar före planerad förlossning. Arbetsgivarens ansvar att kunna erbjuda flexibla lösningar borde infalla även tidigare under graviditeten. Det torde också ligga i arbetsgivarens intresse att behålla den gravida i arbete.

Föräldraförsäkringsutredningen har föreslagit att en graviditetsmånad införs och att havandeskapspenningen samtidigt avskaffas. Syftet, menar utredningen, är att möta gravidas behov av vila under slutet av graviditeten, men också att komma till rätta med de regionala skillnader som funnits i de olika slagen av ersättning. I dag finns möjlighet att ta ut föräldraförsäkring innan barnet har fötts, för gravida som känner att de behöver vila. Samtidigt känner då många att man minskar på tiden som kan tillbringas med barnet efter födseln. Det finns anledning att ytterligare noga analysera för- och nackdelarna med en graviditetsmånad. Det ska ställas mot både de andra önskvärda reformer som finns på området och huruvida Försäkringskassans tillämpning framöver minskar behovet av en sådan reform.

Trygg ersättning vid föräldraledighet och vid barns sjukdom

Den borgerliga regeringen har valt att försämra den tillfälliga föräldrapenningen som gäller när föräldrar är hemma för att ta hand om sina sjuka barn. Det innebär att det är rationellt för den som tjänar mest, oftast pappan, att fortsätta jobba medan den som vanligtvis tjänar mindre, mamman, är hemma och vårdar barn. Så cementeras gamla könsroller och så försvårar regeringen för de föräldrar som vill, men inte har råd att dela ansvaret för barnen. Vi socialdemokrater vill på sikt höja taket i den tillfälliga föräldrapenningen och havandeskapspenningen så att den ligger på samma nivå som i föräldrapeningdagarna.

Föräldraförsäkringen behöver ses över för att möta den nya verklighet som ett flertal nya familjekonstellationer innebär. När det finns fler än två föräldrar bör man kunna få överlåta dagar med föräldrapenning. Alla barn, oavsett hur familjen ser ut, vinner på att föräldrar och andra närstående har möjlighet till tid med dem.

Det är orimligt att tvinga personal på förskolor och skolor att kontrollera och administrera föräldrars rätt till ersättning vid vård av sjukt barn. Det är ett ytterligare ansvar som överflyttas till kommunerna och som tar resurser från det som pedagogerna faktiskt ska ägna sig åt – omsorgen om barnen, lärande och pedagogik. Fusk och missbruk i våra välfärdssystem får inte accepteras och måste stävjas på olika sätt. Det finns mer träffsäkra sätt att kontrollera rätten till ersättning vid vård av sjukt barn, till exempel riktade kontroller, och vi föreslår därför att åläggandet att administrera och kontrollera tillfällig föräldrapenning tas bort från förskole- och skolpersonal.

Ett rättvist och effektivt barnbidrag

Förträffligheten med barnbidraget är att det går till alla barn. Därigenom bidrar det till en positiv fördelning utan att skapa negativa margineffekter eftersom barnbidraget inte påverkas av föräldrarnas inkomster från arbete, eller deras utgifter. Ett viktigt syfte med barnbidraget är ekonomisk utjämning och ökad ekonomisk trygghet för barnfamiljer under den period när försörjningsbördan är som allra störst. Det är just detta den generella välfärdsmodellen bygger på, och barnbidraget har ett starkt fäste i den. Vi menar att det är viktigt att fortsätta att hävda barnbidragets värde.

Ett mer jämställt ansvar för barnen är ett viktigt mål för en modern familjepolitik. Det är något som också bör avspeglas i de signaler som staten skickar via utbetalningen av barnbidrag varje månad. Därför vill vi att barnbidraget delas mellan föräldrarna. Lika modernt som det var att betala ut barnbidraget enbart till mamman då, lika omodernt är det i dag. Nu leder det till att samhällets stöd till barnfamiljerna upprätthåller och underblåser den ojämlika uppfattningen att det är mamman som ska stå för inköpen till barnet.

Barn i ekonomiskt utsatta familjer

Fortfarande är skillnaderna mellan barn stora i Sverige och de ökar med den borgerligt förda politiken. Vissa barn föds till knappa förhållanden där ensamstående föräldrar får vrida och vända på varenda krona för att få livet att gå ihop. Andra föds i familjer där resurser, kontakter, språksäkerhet och rika valmöjligheter är en självklarhet. Vissa barn kommer alltid att ha ett försprång. Därför är det så viktigt med en solidarisk politik som stöder de barn som föds till sämre villkor.

Vi menar att det är viktigt att fortsätta värna om underhållsstödets storlek.

Fel! Okänt namn

Barn med behov av särskilt stöd

Vårdbidrag är den ersättning för föräldrarnas merarbete för särskild tillsyn och vård och/eller för de merkostnader som ett barns sjukdom eller funktionsnedsättning ger upphov till. För barn med särskilda behov finns stödfunktioner – såväl offentliga, som ideella. Det finns naturligtvis goda exempel på skolor som anpassar verksamheten efter barnens förutsättningar, arbetsgivare som har förståelse för föräldrarnas situation och myndighetsföreträdare som ger ett bra bemötande vid diskussioner om vårdbidrag, merkostnadsersättningar eller tillfällig föräldrapenning. Men det finns också mindre bra exempel – där föräldrar får kämpa för sina rättigheter, där barnen inte får det stöd de har rätt till och där bemötandet från exempelvis Försäkringskassan lämnar mycket kvar att önska. Vi anser att det är angeläget att en översyn vidtas för att värna vårdbidraget i syfte att förbättra och utveckla stödet för föräldrar med svårt sjuka barn.

Bostadsbidrag

Bostadsbidragen är utformade för att täcka barnfamiljers behov av en bra bostad och ge ekonomiskt svaga hushåll möjlighet att möta sina bostadskostnader. Vi socialdemokrater ser bostadsbidragen inte bara som ett viktigt familjepolitiskt instrument utan också som en viktig del i en god social bostadspolitik. En social bostadspolitik förbättrar förutsättningarna för barn att få goda uppväxtvillkor. Bostadsbidragen är en av de mest träffsäkra stödformerna till hushåll med låga inkomster och förbättrar därmed förutsättningarna för barn i ekonomiskt utsatta familjer att växa upp under goda boendeförhållanden.

Stockholm den 27 oktober 2010

Tomas Eneroth (S)

Fredrik Lundh Sammeli (S)

Kurt Kvarnström (S)

Jasenko Omanovic (S)

Eva-Lena Jansson (S)

Shadiye Heydari (S)

Annelie Karlsson (S)